

**Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen  
esityksen johdosta yksityisiä kouluja koskevan lainsäädännön  
muuttamisesta**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 14 päivältä syyskuuta 1990 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 88.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Jukka Sarjala opetusministeriöstä, pääjohtaja Erkki Aho kouluhallituksesta, lakimies Kaija Nuorteva Suomen Kuntaliitosta, lakimies Eeva-Riitta Pirhonen Suomen Kunnallisliitosta, osastopäällikkö Margareta Nygård Finlands svenska kommunförbundista, johtokunnan puheenjohtaja, valtiotieteen lisensiaatti Marja Alestalo ja luokanopettaja Yrjö Mäenpää Elias-koulusta, luokanopettaja Aila Peitilä Turun Steiner-koulusta, rehtori Timo Pässilä Hyvinkään Hakalan koulusta, kouluasiain sihteeri Markku Holma kirkon kasvatusasiain keskukselta, johtaja Jukka Launo Helsingin kristillisestä koulusta, toiminnanjohtaja Seppo Saari Helsingin kristillisen koulun kannatusyhdistyksestä, peruskoulunopettaja Timo Kerosuo ja peruskoulunopettaja Marketta Arvinen Suomen Montessori-yhdistyksestä, puheenjohtaja Irina Koskinen Suomen ortodoksisten opettajain liitosta sekä puheenjohtaja, luokanopettaja Päivi Ristolainen-Husu Elämäkoulu ry:stä, professori Reijo Wilenius ja kasvatustieteiden tohtori Eija Syrjälainen.

### Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutoksia yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annettuun lakiin sekä peruskoululain ja lukiolain yksityisiä kouluja koskeviin säännöksiin. Muutokset laajentaisivat mahdollisuuksia yksityisten koulujen perustamiseen ja niiden toimimiseen kunnallista koulujärjestelmää täydentämässä.

Esityksen ensisijaisena tarkoituksena olisi

järjestää nykyisin koululainsäädännön soveltamisalan ulkopuolella toimivien yksityisten koulujen asema siten, että nämä koulut voisivat saada oikeuden peruskoulun ja lukion oppimäärien suorittamista vastaavien todistusten antamiseen.

Esityksessä ehdotetaan peruskoulua korvaavan yksityisen koulun perustamista koskevaa säännöstä otettavaksi peruskoululakiin. Perustamisluvan myöntäisi valtioneuvosto. Tämän lisäksi edellytettäisiin sopimusta koulun ylläpitäjän ja koulun sijaintikunnan kesken. Koulu voisi noudattaa myös omaa opetussuunnitelmaa valtioneuvoston myöntäessä siihen luvan koulun perustamisen yhteydessä. Lupa voitaisiin myöntää, jos koulun toiminta perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatusopilliseen järjestelmään ja jos koulun toiminnan on katsottava hyödyttävän maan opetus- ja kasvatus-toimen kehittämistä. Opetussuunnitelma tulee alistaa kouluhallituksen ja sijaintikunnan koululautakunnan vahvistettavaksi.

Myös yksityisen lukion perustamisedellytyksiä väljennettäisiin.

Esityksen mukaan kouluissa voitaisiin poiketa eräistä oppiaineita, tuntijakoa ja hallintoa koskevista säännöksistä. Omaa opetussuunnitelmaa noudattavilla peruskoulua korvaavilla kouluilla ei olisi piiriä, vaan oppilaaksiotosta tulisi sopia koulun ylläpitäjän ja kunnan kesken. Oppilaita voitaisiin ottaa muistakin kuin koulun sijaintikunnasta.

Valtio osallistuisi uusien yksityisten koulujen käyttökustannuksiin samalla osuudella kuin se osallistuu toiminnassa olevien yksityiskoulujen sekä kunnan peruskoulujen ja lukioiden kustannuksiin. Koulujen oppilaiden opintososiaaliset edut vastaisivat peruskoulun ja lukion oppilaiden saamia etuja.

Lait on tarkoitettu saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

### Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Hyväksyessään lakiehdotukset valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että myös peruskoulujärjestelmän sisällä kehitetään mahdollisuuksia suorittaa pedagogisia kokeiluja ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia pedagogiikoita. Näitä tulee voida soveltaa sekä luokka-, oppiaine- että koulukohtaisesti. Kunnan päätöksellä tulee voida luoda peruskoulujärjestelmän sisälle sellaisia vaihtoehtokouluja, joiden oppilaaksituloalue kunnan sisällä ylittää koulu-piirirajat.

Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että vaihtoehtoisia pedagogioita noudattavien peruskoulua korvaavien koulujen kokemuksia opetusmenetelmistä pyritään käyttämään apuna peruskoulun kehittämisessä. Valiokunta painottaa myös sitä, että vaihtoehtoisten opetusmenetelmien käyttöä kehitettäessä tulee ottaa huomioon Suomen kansainvälistymiskehitys.

Valiokunta toteaa hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen, että luvan saamiseksi omaa opetussuunnitelmaa varten tarvittavien edellytysten täyttyminen, kuten tietyn kasvatusopillisen järjestelmän kansainvälinen tunnettavuus tai se, hyödyttääkö koulun toiminta maan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä, olisivat valtioneuvoston harkinnassa. Pelkästään opetussuunnitelmalliset painotukset tai tiettyjen arvojen korostaminen opetuksessa eivät olisi riittäviä edellytyksiä luvan myöntämiseen.

Valiokunta ehdottaa peruskoululain 80 a §:n säännöksiin muutoksia, jotka aiheutuvat halli-

tuksen esityksen n:o 108 käsittelyn yhteydessä ehdotetuista muutoksista peruskoululakiin (SiVM n:o 23). Edellä mainitun sääntelynpurkuesityksen yhteydessä valiokunta on ehdottanut peruskoululain muutoksenhakumenettelyä koskevaa säännöstä uudistettavaksi. Valiokunta katsoo, että myös peruskoulua korvaavan koulun osalta ehdotettu muutoksenhakumenettely on tarkoituksenmukainen ja ehdottaa sen vuoksi 80 a §:n 1 momentin viimeistä virkettä poistettavaksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan 80 a §:n 2 momentissa tarkoitettu kunnan ja koulun ylläpitäjän välinen sopimus tarkoittaa oppilaan kotikunnan ja koulun ylläpitäjän välistä sopimusta. Koulun sijaintikunnan ja oppilaan kotikunnan välisen kustannusjaon selvittämiseksi valiokunta ehdottaa täsmennystä 2 momentin sanamuotoon.

Lukiolain 53 b §:ään ehdottamiensa muutosten osalta valiokunta viittaa edellä peruskoululain 80 a §:n 1 momentin perusteluissa esittämiinsä kannanottoihin ja ehdottaa vastaavia muutoksia lukiolain 53 b §:n 1 momenttiin.

Hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten voimaantuloajankohdaksi ehdotetaan 1.1.1991. Ottaen huomioon hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn ajankohdan valiokunta ehdottaa lakiehdotusten voimaantulosäännöksissä olevaa päivää ja kuukautta koskevia kohtia jätettäväksi auki. Valiokunta kuitenkin pitää tärkeänä, että lakiehdotukset viivytyksettä niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen saatettaisiin voimaan.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset hyväksyttäisiin  
näin kuuluvina:*

## 1.

**Laki****yksityisten koulujen ja kasvatustaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* yksityisten koulujen ja kasvatustaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annetun lain 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä toukokuuta 1983 annetussa laissa (482/83), seuraavasti:

1 §  
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*)kuuta 1991.

## 2.

**Laki****peruskoululain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun peruskoululain (476/83) 77 § ja *lisätään* lakiin uusi 77 a ja 80 a § seuraavasti:

77 ja 77 a §  
 (Kuten hallituksen esityksessä)

## 80 a §

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavan 77 a §:ssä tarkoitetun peruskoulua korvaavan koulun hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 78, 78 a ja 79 §:n estämättä poiketa siitä, mitä 13 §:ssä, 18 §:n 1 ja 2 momentissa, 19—21 §:ssä,

21 a §:n 2 momentissa sekä 27—30 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään peruskoulun hallinnosta ja opetuksesta. (*Poist.*)

Tässä pykälässä tarkoitetulla koululla ei ole koulupiiriä. Oppilaiden ottamisesta kouluun noudatetaan, mitä *oppilaan kotikunnan* ja koulun ylläpitäjän kesken sovitaan.

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*)kuuta 1991.

## 3.

**Laki****lukiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 50 §:n 2 momentti ja *lisätään* lakiin uusi 53 b § seuraavasti:

50 §  
 (Kuten hallituksen esityksessä)

## 53 b §

Vuoden 1990 jälkeen perustetun yksityisen

lukion hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 52, 53 ja 53 a §:n estämättä poiketa siitä, mitä 6, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 1 ja 3 momentissa, 12 ja 13 §:ssä,

13 a §:n 2 momentissa sekä 18—20 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään lukion hallinnosta ja opetuksesta. (*Poist.*)  
(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*)kuuta 1991.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Pystynen, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Almgren, von Bell, Donner, Gustafsson, Haavisto,

Hacklin, Holvitie, Jääskeläinen, Renko, Ryyänen, Sillanpää, Tykkyläinen ja Uosukainen sekä varajäsen Jokinen.

## Vastalause

### *Yleistä*

Erilaisten kansainvälisten sopimusten mukaan ja Suomessa laajasti hyväksytyn kansantokannan mukaisesti vanhempien oikeutena on valita koulumuoto, joka heidän mielestään on heidän lapsilleen sopivin. Tämä periaate on ilmaistu Suomen hallitusmuodon 82 §:ssä, jossa viitataan mm. oikeuteen perustaa yksityiskouluja. Tätä oikeutta on myös käytetty. Lait takaavat Suomen kansalaiselle yhdenvertaisuuden lain edessä. Kun tätä lain suomaa oikeutta noudatetaan ja myönnetään oikeus koulun perustamiseen, on toteutettava myös oikeuden mukaisuutta. Koulun perustaneet ja koulua ylläpitävät on saatettava samaan asemaan myös siten, että koulun ylläpitämiseen saadaan valtion rahoitus yhtäläisin perustein. Näin ei nykyisin tapahdu.

### *Hallituksen esitys ja Steiner-koulut*

Hallituksen esitys peruskoululain muuttamiseksi siten, kuin hallitus esittää, on yksipuolinen ja eräitä toimivia kouluja ajatellen epäoikeudenmukainen. Peruskoululakiin sisällytetään uusi 77 a §, joka kyllä mahdollistaa uudentyyppisen koulun perustamisen, mutta rajaa mahdollisuudet siten, että käytännössä laki tulee koskemaan vain Steiner-kouluja.

Ensimmäinen Steiner-koulu perustettiin Helsinkiin vuonna 1955. Toiminta sai tuekseen lain vuonna 1977. Lain perusteella toimii maassa nykyisin kolme Steiner-koulua. Niiden lisäksi on perustettu 13 epävirallista Steiner-koulua. Hallitus ilmoittaa lakiesityksen perusteluissa, että muutoksilla pyritään ensisijaisesti epävirallisten Steiner-koulujen aseman järjestämiseen.

Hallituksen yksipuolinen näkökulma käy ilmi lakiesityksen perusteluista mm. siten, että ilmoitetaan valmistelutyöstä, joka alkoi opetusministeriössä keväällä 1988. Steinerkoululainsäädännön ulkopuolella olevien yksityisten koulujen aseman järjestämiseksi tehtiin valmistelutyö, johon saivat osallistua steinerkoululiikkeen edustajat. Kouluviranomaisilla oli hyvin tiedossa, että maassamme toimi keväällä 1988 muitakin yksityisiä kouluja. Niiden edustajat eivät saaneet osallistua uuden lain valmistelutyöhön. Jo valmisteluvaiheessa esiintyi yhtä koulutyyppiä suosiva ja muita sortava toimenpide.

Epävirallisissa Steiner-kouluissa on n. 1 000 oppilasta. Hallitus ilmoittaa, että vaihtoehtokoulujen asema on tullut ajankohtaiseksi lähinnä Steiner-liikkeen vuoksi. Hallitus korostaa yhtä vaihtoehtokoulutyyppiä. Kuitenkin myös hallituksen tiedossa on, että maassa on ollut ns. vaihtoehtokouluja jo paljon ennen Steiner-kouluja.

*Vieraskielisistä yksityiskouluista*

Helsingissä toimiva Saksalainen koulu on toiminut jo lähes 110 vuotta. Englantilainen koulu on perustettu vuonna 1945. Näiden vieraskielisten yksityiskoulujen toiminta perustuu lakiin, joka on viimeisimmässä muodossaan vuodelta 1984. Alkuperäinen laki on jo vuodelta 1963. Silloisissa hallituksen esityksen perusteluissa todetaan mm. seuraavaa: "Vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetussa laissa ei ole säädetty valtionavusta eikä muusta taloudellisesta tuesta, joten ehdotetuilla muutoksilla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia." Em. oppilaitokset ovatkin saaneet vain harkinnanvaraista valtionapua.

Taloudellinen epäoikeudenmukaisuus korostuu nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä, kun lain perusteluissa todetaan: "Esitys merkitsisi nykyiseen tilanteeseen verrattuna oppilaiden huoltajille 3 500—6 000 markan säästöä vuodessa, kun oppilasmaksut jäisivät pois. Myös ruokailumaksut ja peruskoululuokilla oppimateriaalimaksut poistuisivat." Tämän etuuden hallituksen esitys suo vain Steiner-koulussa opiskelevien oppilaiden vanhemmille.

Helsingissä toimivassa Saksalaisessa koulussa on lukuvuonna 1990—1991 530 oppilasta. Koska valtionapu on vain harkinnanvarainen, lukukausimaksu on 1 250—2 350 markkaa luokka-asteesta ja sisaralennuksista riippuen. Lukuvuosikustannus voi siis olla 4 700 markkaa pelkästään lukukausimaksuina. Esityksellään hallitus saattaa erilaisissa yksityiskouluissa opiskelevien lasten vanhemmat kohtuuttoman eriarvoiseen asemaan.

Englantilaisessa koulussa on oppilaita 267. Myös näiden oppilaiden vanhemmat joutuvat kohtuuttomaan tilanteeseen Steiner-koulua käyvien oppilaiden vahempiin verrattuna.

*Eräät kristilliset koulut*

Suomen adventtikirkko ylläpitää lain turvin voimivaa yksityiskoulua Piikkiössä. Lukio ja peruskoulun yläaste saavat valtionosuuden koulun ylläpitämiseen. Samoissa tiloissa työskentelevä ala-aste, joka on toiminut 25 vuotta, on kokonaan ilman valtionapua. Vanhemmat joutuvat kustantamaan koulunkäyntikustannukset kokonaan. Sama on tilanne em. kirkon

ylläpitämissä ala-asteen kouluissa Helsingissä ja Tampereella.

Helsingissä toimii Helsingin kristillinen koulu. Se aloitti toimintansa vuonna 1987. Koulu toimii nyt Helsingin kaupungilta vuokratuissa tiloissa Jakomäessä. Oppilaita on tällä hetkellä 32. Päiväkodissa lapsia on 13. Koulussa on kaikki ala-asteen luokat vuonna 1992.

*Ortodoksisen kirkkokunnan kannanotot*

Toisen kansankirkkomme, Ortodoksisen kirkkokunnan, puolesta on esitetty, että "meillä kristillisten koulujen asemaa vaihtoehtokouluna ei ole lain valmistelussa mitenkään otettu huomioon". Edelleen todetaan: "Itse asiassa on täysin suhteetonta lähteä vaihtoehtokouluja koskevassa lakiehdotuksessa siitä, että esimerkiksi tunnustettujen kirkkokuntien oikeuksien asemesta lain perusteluihin kirjattaisiin ainoastaan Steiner-koulut." Mielestäni vieraskieliset yksityiset koulut tulee saattaa taloudellisesti yhdenvertaiseen asemaan Steiner-koulujen kanssa ja laajentaa nyt käsiteltävänä olevaa lain 77 a §:ää siten, että perustamislupa voidaan myöntää koululle, jonka opetussuunnitelmalla on riittävä uskonnollinen tai eettinen omaleimaisuus.

Koska en ole voinut yhtyä valiokunnan kantaan, ehdotan,

*että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina, mutta että 2. lakiehdotuksen sisältämä 77 a § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

*77 a §*

Valtioneuvosto voi myöntää perustamisluvan koululle, joka noudattaa peruskoulun opetussuunnitelmasta poikkeavaa opetussuunnitelmaa. Luvan myöntämisen edellytyksenä on:

1) että koulun opetus perustuu (poist.) kasvatusopilliseen järjestelmään, jota peruskoulun ei voida katsoa riittävästi edustavan; tai

2) että koulun opetussuunnitelmalla on riittävä uskonnollinen tai eettinen omaleimaisuus; ja että koulun toiminta hyödyttää maan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä.

(2 mom. poist.)

(2 mom. kuten 3 mom. valiokunnan mietinnössä)

Kun nyt käsiteltävän lakiesityksen yhteydessä ei voida tehdä muutosta vieraskielisistä kouluista annettuun lakiin, ehdotan,

*että valiokunnan mietinnön perusteissa lausuttaisiin:*

”Valiokunta edellyttää hallituksen antavan vieraskielisiä yksityisiä kouluja koskevan lakiesityksen, jossa nämä koulut saatetaan taloudellisesti samaan asemaan kuin ne koulut, joista säädetään peruskoululain 77 a §:ssä.”

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1990

**Esko Almgren**